

UTRECHTSE DOCUMENTEN. Op 23 februari 1929 publiceerde de Nederlandse regionale krant Utrechtsch Dagblad in een hoofdartikel de zgn. tekst van het fel bestreden geheim Frans-Belgisch militair akkoord, dat op 7 september 1920 door de Generaals Foch, Buat en Maglinse werd gesloten. Op 28 februari kwam het Utrechtsch Dagblad met een tweede document voor de dag : het proces-verbaal van een bespreking in de Frans-Belgische stafbijeenkomst van september 1927. Dit laatste document droeg het reliëfstempel van de Belgische

VERTALING

BRUSSEL, 20 September 1927.

MINISTERIE VAN
LANDSVERDEDIGING

GENERALE STAF.

3de AFDEELING.

No. C.B. 17.442 GEHEIM.

STRIKT VERTROUWELIJK

**BESPREKINGEN DER FRANSCH-EN BELGISCHE
GENERALE STAVEN VAN 7-12 SEPTEMBER 1927**

NOTULEN.

In toepassing van het Fransch-Belgisch militair accoord van 7 September 1920, de „Overeenkomst van Brussel” genoemd, artikel VI, hebben te Brussel op 7, 8, 9, 11 en 12 September 1927 besprekingen plaats gehad, waaraan de volgende afgevaardigden deelgenomen hebben:

Voor Frankrijk: generaal DEBENEY, chef van den Generalen Staf;
generaal BINEAU, onderchef van den Generalen Staf;
generaal BLAVIER, militair attaché aan het Fransch Gezantschap te Brussel;

Voor België: generaal GALET, chef van den Generalen Staf;
Kolonel MICHEM, chef van de derde afdeling van den Generalen Staf, waarnemend onderchef van den Generalen Staf;
Kolonel VAN DEN BERGEN, chef van de eerste afdeling van den Generalen Staf.

Het ambt van secretaris is toevertrouwd geweest aan Kolonel B. M. ESTIENNE, commandant van het regiment Grenadiers te Brussel.

Tweede publikatie over de „Utrechtse Documenten” in het Utrechtsch Dagblad (28 februari 1929).

Generale Staf en het papier was officieel. De publicaties hadden het effect van een bom. De n.a.v. het Scheldeprobleem toch al gespannen Belgisch-Nederlandse verhoudingen werden er grondig door bedorven. In de Nederlandse pers stak een storm van verontwaardiging op. De internationale pers, tot de Izvestia (Rusland) toe, heeft dagenlang verslagen gepubliceerd over de echtheid of de valsheid van de stukken. De tekst was erg compromitterend. Volgens artikel II gold de wederzijdse bijstand voor elke agressie op gelijk welke grens van de partners. Volgens artikel IV verbond België zich ertoe minimaal 600.000 man te mobiliseren. Ten slotte verbonden beide landen zich ertoe gelijktijdig een krachtig offensief in te zetten om in het Ruhrgebied binnen te stoten. In het proces-verbaal was vooral sprake van de spoorwegen die als strategische aanvoerwegen gebruikt zouden worden, en kwam duidelijk tot uiting dat er een gezamenlijk plan bestond om Nederlands Limburg te schenden en Maastricht als bruggehoofd te gebruiken.

Parijs en Brussel publiceerden onmiddellijk een heftige en verontwaardigde ontkenning. Minister P. Hymans en stafchef Galet verklaarden op de meest formele wijze dat de publikatie een vervalsing was en werden daarin gevolgd door de Frans-talige pers. De Vlaamse pers was bijlange niet zo categorisch. Vooral De Schelde vond in de publikatie gretig aanleiding om de Belgische buitenlandse politiek aan te vallen : terwijl onderhandelingen met de Nederlanders aan de gang zijn over de Scheldekwestie, wordt achter hun rug tegen hen gecomplotteerd.

Het was een feit dat de publicaties enkele opmerkelijke materiële fouten vertoonden. Toch dienden H. Vos en F. van Cauwelaert onmiddellijk een dringend interpellatieverzoek in en reeds op 26 februari 1929 kwamen zij aan het woord. Hymans maakte echter gebruik van zijn recht éérst aan het woord te komen en bestempelde de publicaties op de meest nadrukkelijke wijze als : „un tissu d'artifices et de mensonges”. Ook Vandervelde wierp zijn autoriteit in de weegschaal om het effect van de interpellaties teniet te doen. Onder druk van de persberoering gaf de regering het Brusselse parket opdracht een onderzoek te openen. Op 2 maart kwam Le Soir met sensationeel nieuws : de vervalsing zou het werk geweest zijn van een zekere A. Frank Heine. Op 3 maart kwam Le Soir weer met een primeur : de aanhouding van A. Frank Heine bij zijn aankomst uit Amsterdam op het Noordstation te Brussel. In een interview met Le Soir gaf A. Frank Heine zijn versie prijs. Aan de hand van bekende gegevens uit de Journal Officiel Militaire en uit het Informatiebulletin voor Reserveofficieren had hij de teksten gebrouwen om er de Duitse nationalistische spionage-organisaties waarmee hij in betrekking stond mee te bedriegen. Via het pacifistische weekblad Les Nouveaux Jours - De Nieuwe Dag was hij echter met Ward Hermans in contact gekomen en deze zou aangedrongen hebben om ze hem te verkopen. Deze transactie ging op 29 januari 1929 door in café Theo te Mechelen. De beroering was onder-tussen zo heftig geworden, dat C. Huysmans op verzoek van de regering naar Den Haag reisde om er in het Volkshuis de Nederlandse socialisten van de valsheid der documenten te overtuigen.

Op 5 maart kwam weer sensationeel nieuws, dit-

maal uit Nederland. Minister De Geer had er verklaard dat de Nederlandse regering via de Rotterdamse industrieel Van Beuningen bij voorbaat op de hoogte was geweest van de publikatie en van de echtheid van de stukken overtuigd was, vooral doordat Nederlandse deskundigen, o.w. generaal Snijders, de authenticiteit formeel bevestigd hadden. En op 7 maart kwam de klap op de vuurpijl toen minister H. Jaspar in de Kamer toegaf dat A. Frank Heine in opdracht of minstens met medeweten van de Militaire Veiligheid gehandeld had. De oorspronkelijke bedoeling zou geweest zijn de Duitse spionagediensten met valse stukken aan het lijntje te houden. Toen Ward Hermans grote interesse bleek te tonen voor de stukken, kwam mer op het idee meteen de Vlaams-nationalisten een hak te zetten. Nadat de naar Nederland gevluchte Hermans zichzelf bij de onderzoeksrechter had aangemeld en een openbaar proces voor een Hof van Assisen geëist had, werd hij van vervolging vrijgesteld, evenals Frank Heine (onderzoeksrechter Van Laethem laat-hem lopen was een algemeen gebruikte woordspeling op de snelle vrijlating).

Hermans slaagde er door zijn propagandistische en agitatorische gaven in, het incident in een effectief verkiezingswapen om te smeden : in mei 1929 werd hij in de Kamer gekozen. Niet alleen Ward Hermans maar ook andere betrokkenen hebben steeds volgehouden dat op zijn minst een der documenten echt was en dat vervalste documenten waren gebruikt om het echte document ongeloofwaardig te maken.

Tengevolge van het incident werd enkele maanden later de Militaire Veiligheid naar het ministerie van Justitie overgeheveld.

LITERATUUR : W. Hermans, *Het Fransch-Belgisch geheim militair akkoord. Het verweerschrift van Ward Hermans* (1929); - E. de V. (= A. de Bruyne), *1929 Valse documenten in 't Pallieterke* (maart 1959); - A. Seyl, *Les vicissitudes des relations belgo-hollandaises. Le Faux d'Utrecht* (1962); - G. Provoost, *Het Frans-Belgisch militair akkoord van 1929 en de zaak der Utrechtse documenten in 1929*, in *Res Publica* jg. 11, nr. 2 (1969, p. 327-349).

GUIDO PROVOOST